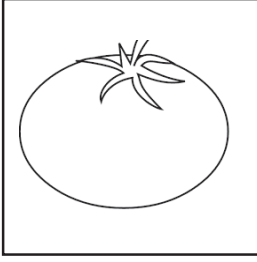

- 'હું વિચારું'... વિભાગમાં વિદ્યાર્થી તર્ક કરે, કલ્પના કરે, ચિંતન કરે એ મુખ્ય હેતુ છે. વિદ્યાર્થીમાં તુલના, સરખાપણું, વિવિધતા અને સર્જન જેવી સમજ કેળવાય તે ખૂબ અનિવાર્ય છે. જેના ભાગરૂપે આ વિભાગમાં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ આપવામાં આવી છે.

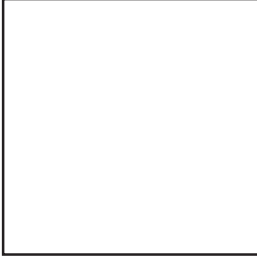
પ્રશ્ન-૧ જોડકાં જોડો.

(૧)

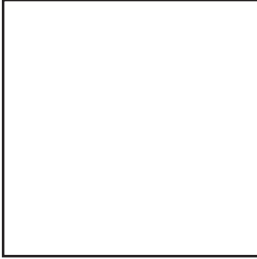
મીઠાશ

(૨)

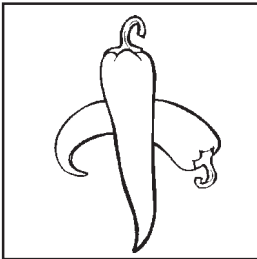
ખટાશ

(૩)

તીખું

(૪)

કડવું

પ્રશ્ન-૨ આપેલ શબ્દોને યોગ્ય વિભાગમાં લખો.

છત્રી, સ્વેટર, પંખો, તાપણું, રેઈનકોટ, સુતરાઉ કપડાં, ઊનની ટોપી, શરબત, જાંબુ

શિયાળો	ઉનાળો	ચોમાસું
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

પ્રશ્ન-૩ દરેક શબ્દ ઉપરથી ઉદાહરણ મુજબ શબ્દ બનાવો.

ઉદાહરણ : ઉમરગામ :- રમ, ઉર, ગામ, મર, ગાઉ

કરવત :-

વાતાવરણ :-

વનરાજ :-

વરસાદ :-

માછીમાર :-

કરમસદ :-

અમદાવાદ :-

ભાવનગર :-

- આ એકમ માટે વિદ્યાર્થીઓને મૌખિક બાદબાકી આવડવા જરૂરી છે, જેથી આ બાબતે જરૂરી પુનરાવર્તન કરાવવું.
- જે વિદ્યાર્થીઓને એક અંકની એક અંક સાથેની, બે અંકમાંથી એક અંકની તેમજ બે અંકમાંથી બે અંકની દશકા વગરની અને દશકાવાળી બાદબાકીમાં ક્રમશઃ જ્યાં મુશ્કેલી જણાય ત્યાં યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવું.
- વિદ્યાર્થીઓને જરૂર જણાય તો દશકવાળી બાદબાકીની સંકલ્પના ફરી સમજાવવી. દશકાવાળી બાદબાકીના દાખલાઓનો વધુ મહાવરો કરાવવો.
- કોયડા સ્વરૂપે આપેલ બાદબાકીના દાખલાઓનો ઉકેલ કેવી રીતે મેળવવા, તે બાબત વિદ્યાર્થીઓને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવવી.
- વિદ્યાર્થીઓમાં અનુમાનને લગતી બાબતોની સંકલ્પના વધુ સ્પષ્ટ કરવી.
- ખૂટતી સંખ્યા મૂકી કેવી રીતે બાદબાકી કરવી તેની સમજ પણ જરૂરિયાત મુજબ વિદ્યાર્થીઓને આપવી.
- આ એકમમાં વિદ્યાર્થીઓને બે અંકમાંથી બે અંકની દશકા વગરની અને દશકાવાળી બાદબાકીની સંકલ્પના સ્પષ્ટ હશે, તો પછીના ધોરણોમાં ત્રણ અંક, ચાર અંક, પાંચ અંક કે વધુ અંક માટેની બાદબાકી શીખવી ખૂબ સરળ લાગશે.

પ્રશ્ન-૧ નીચેના પ્રશ્નોની મૌખિક ગણતરી કરી જવાબ લખો.

(૧) શીવા પાસે ૫ ચોકલેટ છે. તેમાંથી ૩ ચોકલેટ તેણે સીમાને આપી, તો શીવા પાસે કેટલી ચોકલેટ બાકી રહે ?

---

(૨) મેરી પાસે ૧૦ પેન્સિલ છે. તેમાંથી ૪ પેન્સિલ સુરેશને આપે છે, તો મેરી પાસે કેટલી પેન્સિલ બાકી રહે ?

---

(૩) એક બોક્ષમાં ૧૫ દડા છે. વિદ્યાર્થીઓ તેમાંથી ૧૦ દડા રમવા માટે લે છે, તો બોક્ષમાં કેટલા દડા બાકી રહે ?

---

(૪) એક વેપારી પાસે ૫૦ નોટબુક હતી. તેમાંથી ૨૦ નોટબુક વેચે છે, તો હવે વેપારી પાસે કેટલી નોટબુક બાકી રહે ?

---

(૫) ગીતા પાસે ૮૦ રૂપિયા છે. તેમાંથી તે ૩૦ રૂપિયાનો કંપાસ ખરીદે છે, તો હવે ગીતા પાસે કેટલા રૂપિયા વધે ?

---

(૬) એક વર્ગમાં ૪૦ બાળકો છે. તેમાં ૨૨ છોકરા છે, તો છોકરીઓની સંખ્યા કેટલી હશે ?

---

(૭) શરબતવાળા મોહનકાકા પાસે ૫૫ લીંબુ હતા. તેમણે ૩૫ લીંબુનું શરબત બનાવ્યું. હવે તેમની પાસે કેટલાં લીંબુ વધ્યા હશે ?

---

(૮) એક ચિત્રકલામાં ૬૦ પાનાં છે. તેમાં ૩૦ પાનામાં ચિત્ર દોરેલા છે, તો કોરાં પાનાં કેટલા હશે ?

---

(૯) એક બોક્ષમાં ૭૦ સફરજન છે. તેમાંથી ૪૦ સફરજન બાળકોને વહેંચી દેવામાં આવે છે, તો બોક્ષમાં કેટલા સફરજન વધે ?

---

(૧૦) મયંક પાસે ૧૦૦ રૂપિયા છે. પરેશ પાસે ૨૫ રૂપિયા છે, તો કોની પાસે કેટલા રૂપિયા વધારે છે ?

પ્રશ્ન-૨ બાદબાકી કરો.

(૧) ૩

- ૧

(૨) ૪

- ૩

(૩) ૫

- ૨

(૪) ૭

- ૩

(૫) ૮

- ૨

(૬) ૧૨

- ૩

(૭) ૧૫

- ૭

(૮) ૧૬

- ૯

(૯) ૧૮

- ૫

(૧૦) ૧૯

- ૫

(૧૧) ૨૪

- ૧૩

(૧૨) ૨૭

- ૧૫

(૧૩) ૩૭

- ૨૭

(૧૪) ૪૮

- ૧૫

(૧૫) ૫૭

- ૩૦

(૧૬) ૬૫

- ૩૪

(૧૭) ૯૯

- ૪૫

(૧૮) ૭૮

- ૫૩

(૧૯) ૯૦

- ૪૦

(૨૦) ૯૫

- ૪૩

(૨૧) ૮૨

- ૧૫

$$(22) \quad \begin{array}{r} 39 \\ - 16 \\ \hline \end{array}$$

$$(23) \quad \begin{array}{r} 30 \\ - 12 \\ \hline \end{array}$$

$$(24) \quad \begin{array}{r} 84 \\ - 39 \\ \hline \end{array}$$

$$(25) \quad \begin{array}{r} 68 \\ - 46 \\ \hline \end{array}$$

$$(26) \quad \begin{array}{r} 60 \\ - 91 \\ \hline \end{array}$$

$$(27) \quad \begin{array}{r} 62 \\ - 24 \\ \hline \end{array}$$

$$(28) \quad \begin{array}{r} 63 \\ - 49 \\ \hline \end{array}$$

$$(29) \quad \begin{array}{r} 90 \\ - 84 \\ \hline \end{array}$$

$$(30) \quad \begin{array}{r} 29 \\ - 16 \\ \hline \end{array}$$

પ્રશ્ન-૩ સાચુ અનુમાન કરી માં $\sqrt{\quad}$ કરો.

(૧) પંખાના પાંખિયાની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૫ થી વધારે \quad \square \\ ૫ થી ઓછી \quad \square \end{array} \right.$

(૨) તમારા મોઢામાં દાંતની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૩૫ થી ઓછી \quad \square \\ ૩૫ થી વધારે \quad \square \end{array} \right.$

(૩) તમારી શાળાના રૂમોની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૧૫ થી ઓછી \quad \square \\ ૧૫ થી વધારે \quad \square \end{array} \right.$

(૪) તમારા વર્ગના કુલ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૨૦ થી વધારે \quad \square \\ ૨૦ થી ઓછી \quad \square \end{array} \right.$

(૫) માથાના વાળની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૧૦૦ \text{ થી વધારે } \square \\ ૧૦૦ \text{ થી ઓછી } \square \end{array} \right.$

(૬) તમારા કુટુંબના સભ્યોની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૧૦ \text{ થી ઓછી } \square \\ ૧૦ \text{ થી વધારે } \square \end{array} \right.$

(૭) લીમડાના ઝાડ પર પાંદડાની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૮૦ \text{ થી વધારે } \square \\ ૮૦ \text{ થી ઓછી } \square \end{array} \right.$

(૮) રીક્ષાના પૈડાની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૪ \text{ થી ઓછી } \square \\ ૪ \text{ થી વધારે } \square \end{array} \right.$

(૯) ચોપડીના એક પાનામાં અક્ષરોની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૭૦ \text{ થી વધારે } \square \\ ૭૦ \text{ થી ઓછી } \square \end{array} \right.$

(૧૦) શર્ટના બટનની સંખ્યા $\left\{ \begin{array}{l} ૧૦ \text{ થી ઓછી } \square \\ ૧૦ \text{ થી વધારે } \square \end{array} \right.$

પ્રશ્ન-૪ બાદબાકી સાચી અને તે રીતે ખૂટતી સંખ્યા લખો.

(૧) $૭ - \square = ૫$	(૨) $૧૨ - \square = ૧૦$
(૩) $૧૫ - \square = ૮$	(૪) $૨૨ - \square = ૧૨$
(૫) $૩૦ - ૧૫ = \square$	(૬) $૩૫ - \square = ૨૦$
(૭) $૪૬ - \square = ૩૦$	(૮) $૭૦ - \square = ૫૦$
(૯) $૭૫ - \square = ૫૦$	(૧૦) $૮૦ - \square = ૪૦$

પ્રશ્ન-૫ દાખલા ગણો.

<p>(૧) રામ પાસે ૫ ચોકલેટ છે. તેમાંથી તેણે ૩ ચોકલેટ ગીતાને આપી દીધી, તો તેની પાસે કેટલી ચોકલેટ બાકી રહે ?</p>	<p>(૨) સીતા પાસે ૯ પેન છે, તેમાંથી ૨ પેન મીનાને આપી દીધી, તો હવે તેની પાસે કેટલી પેન બાકી રહે ?</p>
<p>(૩) સલમા એક ડોલમાં ૨૫ જગ પાણી નાંખે છે. તેમાંથી પીન્ટુ ૨૦ જગ પાણી કાઢી નાંખે છે, તો ડોલમાં કેટલા જગ પાણી બાકી રહે ?</p>	<p>(૪) વિજય પાસે ૧૦ પેન્સિલ હતી, તેમાંથી ૯ પેન્સિલ રોમાને આપે છે, તો તેની પાસે કેટલી પેન્સિલ બાકી રહે ?</p>

પ્રશ્ન-૬ નીચે આપેલ સંખ્યા પર બે બટન નાખી, મોટી સંખ્યામાંથી નાની સંખ્યા બાદ કરો.

૯	૧૫	૪૨	૧૯	૫૨
૧૭	૧૮	૩૫	૨૩	૬૭
૨૫	૨૪	૩૯	૪૮	૫૮
૩૪	૧૭	૧૨	૪૦	૫૫
૨૨	૨૮	૧૪	૧૦	૧૬

(૧) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૨) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૩) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૪) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$

(૫) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૬) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૭) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૮) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$

(૯) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૧૦) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૧૧) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$ (૧૨) $\begin{array}{r} \square \\ - \square \\ \hline \end{array}$

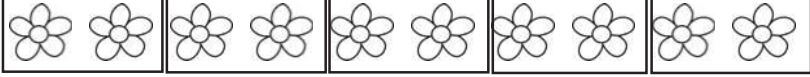
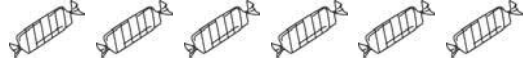
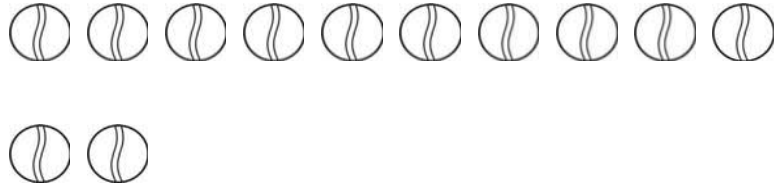
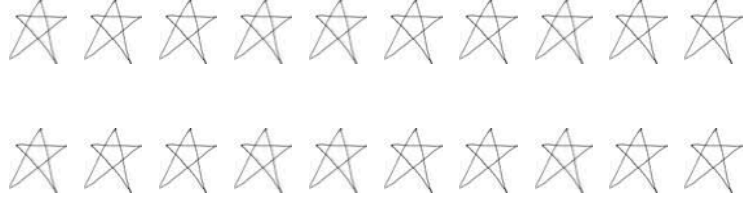
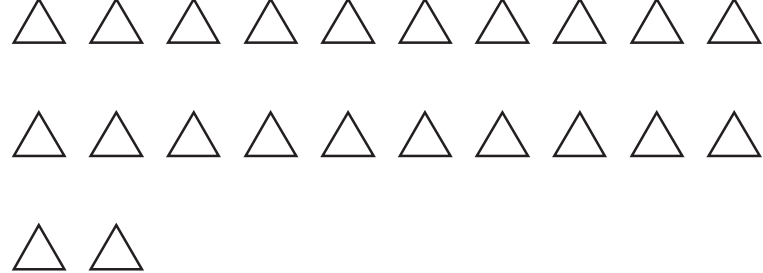
જવાબો

પ્રશ્ન-૨	(૧) ૨	(૨) ૧	(૩) ૩	(૪) ૪
	(૫) ૬	(૬) ૮	(૭) ૮	(૮) ૭
	(૯) ૧૩	(૧૦) ૧૪	(૧૧) ૧૧	(૧૨) ૧૨
	(૧૩) ૧૦	(૧૪) ૩૩	(૧૫) ૨૭	(૧૬) ૩૧
	(૧૭) ૫૪	(૧૮) ૨૫	(૧૯) ૫૦	(૨૦) ૫૨
	(૨૧) ૬૭	(૨૨) ૧૮	(૨૩) ૧૮	(૨૪) ૮
	(૨૫) ૬	(૨૬) ૧૮	(૨૭) ૬૭	(૨૮) ૨૬
	(૨૯) ૨૫	(૩૦) ૮		
પ્રશ્ન-૪	(૧) ૨	(૨) ૨	(૩) ૭	(૪) ૧૦
	(૫) ૧૫	(૬) ૧૫	(૭) ૧૬	(૮) ૨૦
	(૯) ૨૫	(૧૦) ૪૦		
પ્રશ્ન-૫	(૧) ૨ ચોકલેટ	(૨) ૭ પેન	(૩) ૫ જગ	(૪) ૧ પેન્સિલ

રફ કાર્ય

- સંખ્યાઓની ઓળખ માટે વિદ્યાર્થીઓમાં જૂથની સંકલ્પના સ્પષ્ટ હોય તે ખૂબ જરૂરી છે. જૂથની સંકલ્પનાને આધારે દશક-એકમ શીખવું પણ સરળ પડે છે. વિદ્યાર્થીઓ આ બાબત શીખી ગયેલ છે. જેથી જરૂર જણાય તો પુનરાવર્તન કરાવવું.
- આ એકમમાં વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા લખાયેલી વિગતો ચકાસી જરૂર જણાય ત્યાં માર્ગદર્શન આપવું.
- આ એકમની સંકલ્પના સંખ્યાજ્ઞાનના સાથે સાથે ઘડિયા શીખવામાં પણ ખૂબ ઉપયોગ થાય તેમ છે.

પ્રશ્ન-૧ બે - બે ના જૂથ બનાવી, જૂથની સંખ્યા લખો.

- દા.ત. (૧) ફૂલની સંખ્યા = ૧૦
જૂથની સંખ્યા = ૫
- (૨) ચોકલેટની સંખ્યા = _____
જૂથની સંખ્યા = _____
- (૩) દડાની સંખ્યા = _____
જૂથની સંખ્યા = _____
- (૪) સ્ટારની સંખ્યા = _____
જૂથની સંખ્યા = _____
- (૫) ત્રિકોણની સંખ્યા = _____
જૂથની સંખ્યા = _____

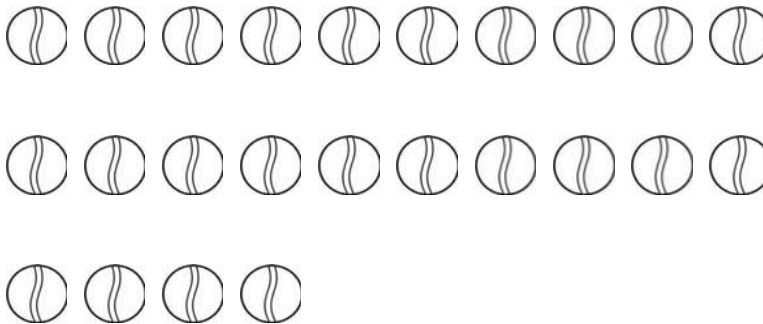
પ્રશ્ન-૨ ત્રણ - ત્રણના જૂથ બનાવી. જૂથની સંખ્યા લખો.

દા.ત. (૧) સફરજનની સંખ્યા = ૯

જૂથની સંખ્યા = ૩

(૨) ભમરડાંની સંખ્યા = _____

જૂથની સંખ્યા = _____

(૩) દડાની સંખ્યા = _____

જૂથની સંખ્યા = _____

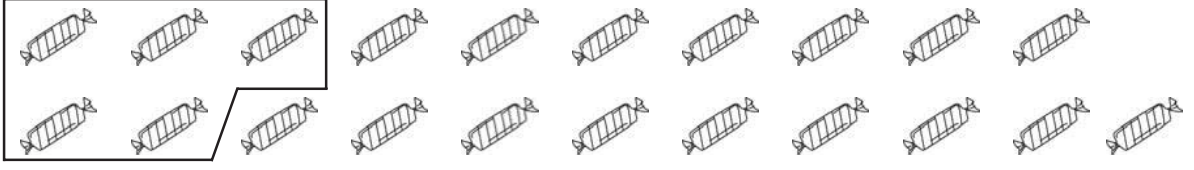
(૪) સ્ટારની સંખ્યા = _____

જૂથની સંખ્યા = _____

(૫) ફૂલની સંખ્યા = _____

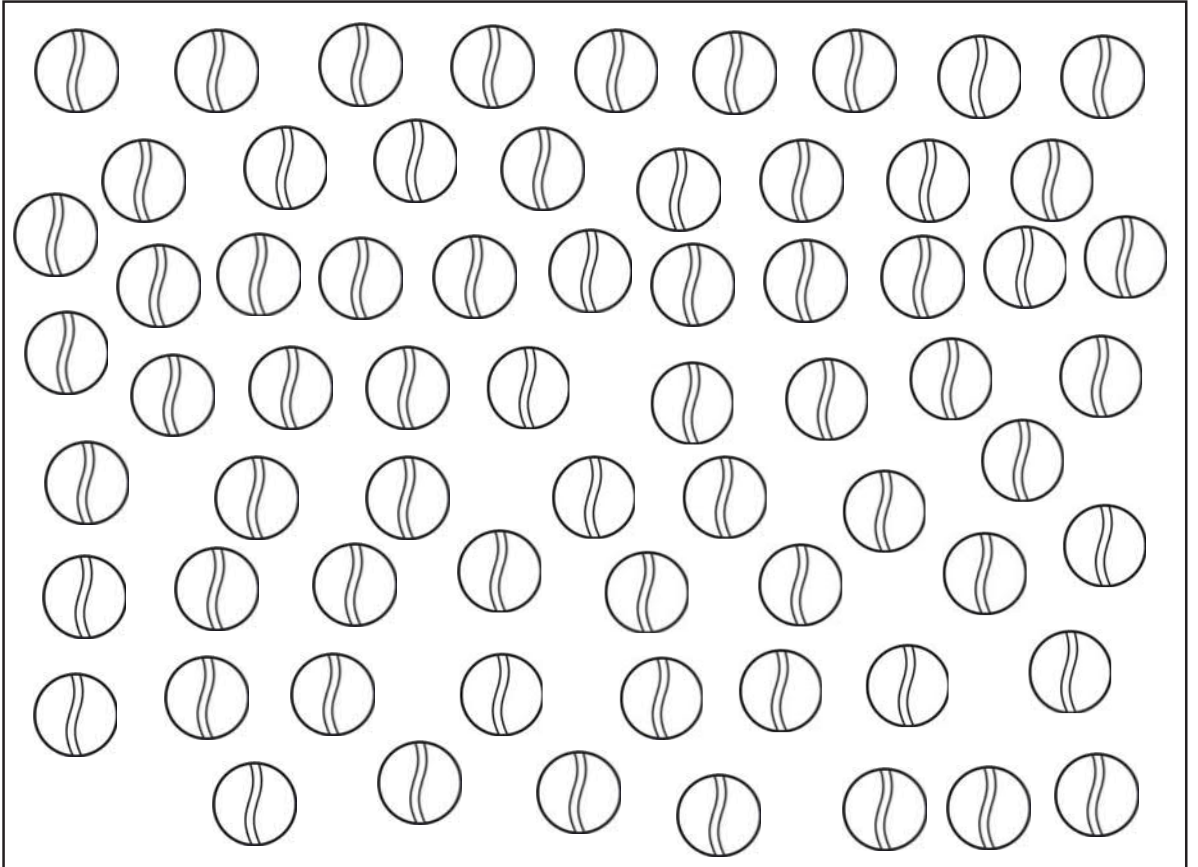
જૂથની સંખ્યા = _____

પ્રશ્ન-૩ નીચે આપેલ વિગતના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ લખો.

- (૧) પાંચ - પાંચના જૂથ બતાવ્યા પ્રમાણે બનાવો.
- (૨) કુલ કેટલા જૂથ બન્યા ? _____
- (૩) જૂથ બનાવ્યા બાદ કેટલી ચોકલેટ વધી ? _____
- (૪) બધી મળીને કુલ _____ ચોકલેટ છે.
- (૫) પાંચ-પાંચના પાંચ જૂથ બનાવવા બીજી કેટલી ચોકલેટ ઉમેરવી પડે ? _____

પ્રશ્ન-૪ સાત-સાતના જૂથ બનાવો.

- (૧) કુલ દડાની સંખ્યા = _____
- (૨) સાત - સાતના બનતા જૂથની સંખ્યા = _____

જવાબો

- પ્રશ્ન-૧ (૨) ૩ જૂથ (૩) ૬ જૂથ (૪) ૧૦ જૂથ
(૫) ૧૧ જૂથ
- પ્રશ્ન-૨ (૨) ૫ જૂથ (૩) ૮ જૂથ (૪) ૧૧ જૂથ
(૫) ૨ જૂથ
- પ્રશ્ન-૩ (૨) ૪ જૂથ (૩) ૧ ચોકલેટ (૪) ૨૧ ચોકલેટ (૫) ૪ ચોકલેટ
- પ્રશ્ન-૪ (૧) ૬૭ (૨) ૮ જૂથ